

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie i krótki przegląd zagadnień

11

Zdzisław Chlewiński

1. METODOLOGIE BADANIA WIEDZY LUDZKIEJ

27

Anderson, J. R. (1987). Methodologies for studying human knowledge. *Behavioral and Brain Sciences*, 10, 467–505.

Copyright © 1987 by Cambridge University Press. Przedruk za zgodą wydawcy i autora.

1. Rozróżnienie algorytm – implementacja	29
2. Podstawowe problemy badawcze na poziomie algorytmicznym	36
3. Eksperymenty pedagogiczne	41
4. Inteligentne nauczanie	45
5. Znaczenie badań stosowanych	47
6. Inne problemy teoretyczne	48

Komentarze

Michael A. Arbib Wiele poziomów: Więcej niż jeden jest algorytmiczny	53
William J. Clancey Zasady funkcjonalne i rozwiązywanie problemów osadzone w kontekście	56
Austen Clark Rozróżnienie algorytm – implementacja	59
K. Anders Ericsson Problem indukcji naukowej: przypadek studiów przypadków	61
J.-P. Ewert Ewolucyjny aspekt funkcji poznawczych	63
Robert Glaser Wzajemne związki między badaniami nad poznaniem i planami nauczania	67
Alvin I. Goldman Niejednoznaczność „poziomu algorytmicznego”	70
James Hendler Wadliwa analogia?	72
Jill H. Larkin Ogólność i zastosowania	75
Daniel S. Levine Koneksjonizm i motywacja są kompatybilne	77
Chris Mortensen Wiedza niewerbalna jako algorytm	79
Adam V. Reed Sposoby i środki	80
Ronan G. Reilly Czy istnieje więcej niż jeden rodzaj algorytmów umysłowych?	83
Paul S. Rosenbloom Stałe i mocne twierdzenia o poziomie algorytmicznym.	85
Colleen Seifert i Donald A. Norman Poziomy prowadzenia badań	87
Paul Smolensky Koneksjonizm i implementacja	92
Edward P. Stabler, Jr. Interaktywne systemy nauczania i modele rozwiązywania problemów przez człowieka	94
Keith Stenning Stosowanie teorii Marra do pamięci	99
M. M. Taylor i R. A. Pigeau Czym jest poziom algorytmiczny?	101
David S. Touretzky Modele koneksjonistyczne też są algorytmiczne	103
James T. Townsend Kluczowe jest uczenie się, a nie implementacja i algorytm	105
Michael Van Kleeck Niedocenienie istotności poziomu implementacyjnego	107
Odpowiedź Autora. Implementacje, algorytmy i inne	110
Literatura	117

2. IDEALY, TENDENCJA CENTRALNA I CZĘSTOŚĆ PRZYWOŁYWANIA EGZEMPLARZY JAKO DETERMINANTY STRUKTURY HIERARCHICZNEJ KATEGORII 124

Barsalou, L. W. (1985). Ideals, central tendency, and frequency of instantiation. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 11(4), 629–649. Copyright © 1985 by the American Psychological Association.

Tendencja centralna	126
Idealy	127
Częstość przywoływania egzemplarzy i znajomość	128
Powszechne kategorie taksonomiczne i kategorie wywiedzione z celu	129
Determinanty struktury hierarchicznej powszechnych kategorii taksonomicznych i kategorii wywiedzionych z celu	131
Eksperyment 1	132
Eksperyment 2	144
Dyskusja ogólna	152
Literatura	157
Załącznik	158

3. PROBABILISTYCZNE MODELE UMYSŁOWE: BRUNSWIKA TEORIA PEWNOŚCI 163

Gigerenzer, G., Hoffrage, U., Kleinbölting, H. (1991). Probabilistic mental models: A Brunswikian theory of confidence. *Psychological Review*, 98(4), 506–528. Copyright © 1991 by the American Psychological Association.

Teoria probabilistycznych modeli umysłowych	165
Przewidywania	174
Eksperyment 1	178
Eksperyment 2	187
Dyskusja	193
Literatura	209

4. ROZUMOWANIE DEDUKCYJNE 212

Johnson-Laird, P. N. (1999). Deductive reasoning. *Annual Review of Psychology*, 50, 109–135.

Wprowadzenie	212
Racjonalność i kompetencje dedukcyjne	213
Teorie wykonywania zadań dedukcyjnych	216
Przypadki rozumowania dedukcyjnego	221
Wnioski	233
Literatura	233

5. O PSYCHOLOGII PRZEWIDYWANIA 239

Kahneman, D., Tversky, A. (1973). On the psychology of prediction. *Psychological Review*, 80, 237–251. Copyright © 1973 by the American Psychological Association.

Przewidywania kategoryjne	240
Przewidywania numeryczne	248
Uwagi metodologiczne	255
Pewność oraz złudzenie trafności	256
Intuicje dotyczące regresji	258
Literatura	260

6. TEORIE, POJĘCIA I NABYWANIE ZNACZENIA SŁÓW**261**

Keil, F. C. (1991). Theories, concepts and acquisition of word meaning. W: S. A. Gelman, J. P. Byrnes (red.), *Perspectives on language and thought* (s. 197–221). Cambridge: Cambridge University Press. Copyright © 1991 by Cambridge: Cambridge University Press.

Wprowadzenie	261
Różnice między dziedzinami	262
Jaki wpływ ma „przyczyna” na słownictwo?	267
Heterogeniczność pojęciowa a konflikt różnicowanie – wyostrzanie	274
Podstawa pojęciowa a interpretacja nowych informacji leksykalnych	278
Wnioski	280
Literatura	280

7. TEORIA SYSTEMU SCHEMATÓW**282**

Minsky, M. (1977). Frame-system theory. W: P. N. Johnson-Laird, P. C. Wason (red.), *Thinking: Readings in cognitive science* (s. 355–376). Cambridge: Cambridge University Press. Copyright © by Marvin A. Minsky.

Lokalne i globalne teorie widzenia	283
Widzenie sześciangu	284
Czy widzenie jest symboliczne?	288
Widzenie pokoju	288
Analiza scenerii i schematy cząstkowe	290
Domyślne wartości terminali	292
Słowa, zdania i znaczenia	293
Dyskurs	294
Scenariusze	295
Wymagania wobec pamięci	298
Skupienia, kategorie i analogia geograficzna	302
Analogie i wyjaśnienia alternatywne	303
Podsumowania: wykorzystywanie schematów w przeszukiwaniu heurystycznym	304
Literatura	306

8. ROLA TEORII W SPÓJNOŚCI POJĘĆ**308**

Murphy, G. L., Medin, D. L. (1985). The role of theories in conceptual coherence. *Psychological Review*, 92(3), 289–316. Copyright © 1985 by the American Psychological Association.

Ujęcia spójności pojęć – niedostateczność podobieństwa	311
Rola teorii w poznaniu	324
Teorie i używanie pojęć	327
Powiązane idee	336
Rozwój pojęciowy	338
Klasyczne teorie pojęć	342
Wnioski	344
Literatura	347

9. O POWSTAWANIU ABSTRAKCYJNYCH IDEI

351

Posner, M. J., Keele, S. W. (1968). On the genesis of abstract ideas. *Journal of Experimental Psychology*, 77(3), 353–363.
Copyright © 1968 by the American Psychological Association.

Eksperyment 1	353
Eksperyment 2	356
Eksperyment 3	359
Wnioski ogólne	363
Literatura	365

10. SPÓR O WYOBRAŹNIĘ: MEDIUM ANALOGOWE CZY WIEDZA UKRYTA?

366

Pylshyn, Z. (1981). The imagery debate: Analogue media vs. tacit knowledge. *Psychological Review*, 88(1), 16–45. Copyright © 1981 by the American Psychological Association.

Odwołanie do własności medium analogowego	369
Odwołanie do wiedzy ukrytej	373
Autonomia procesów wyobraźni	378
Ograniczenia nawyku i replika	384
Skanowanie umysłowe a wiedza ukryta	389
Wnioski: jaka jest teza teoretyczna?	402
Bibliografia podstawowa	407
Literatura	407

11. ZASADY KATEGORYZACJI

409

Rosch, E. H. (1978). Principles of categorization. W: E. H. Rosch, B. B. Lloyd (red.), *Cognition and categorization* (s. 27–48). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. Copyright © 1978 by Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Zasady	410
Wertykalny wymiar kategorii: obiekty z poziomu podstawowego	412
Horyzontalny wymiar kategorii. Wewnętrzna struktura kategorii: prototypy	418
Dwa problematyczne zagadnienia	424
Znaczenie obiektów w wydarzeniach	426
Podsumowanie	429
Literatura	429

12. SCHEMATY – CEGIEŁKI POZNANIA

431

Rumelhart, D. E. (1980). Schemata: The building blocks of cognition. W: R. Spiro, B. Bruce, W. Brewer (red.), *Theoretical issues in reading comprehension* (s. 33–58). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. Copyright © 1980 by Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Wprowadzenie	431
Co to jest schemat?	432
Struktura kontrolna schematu	438
Główne funkcje schematów	442
Wnioski	454
Literatura	454

13. PAMIĘĆ SEMANTYCZNA – JEJ STRUKTURA I ZACHODZĄCE W NIEJ PROCESY: OPARTY NA CECHACH MODEL PODEJMOWANIA DECYZJI SEMANTYCZNYCH

456

Smith, E. E., Shoben, E. J., Rips, L. J. (1974). Structure and processes in semantic memory: A featural model for semantic decisions. *Psychological Review*, 81(3), 214–241. Copyright © 1974 by the American Psychological Association.

Założenia dotyczące struktury i popierające je dowody	459
Model procesu kategoryzacji semantycznej	467
Zagadnienie wielkości kategorii	474
Ilościowy test modelu	483
Podsumowanie i poszerzenie wniosków	492
Literatura	494

14. PAMIĘĆ: WYKONANIE, WIEDZA I DOŚWIADCZENIE

496

Tulving, E. (1989). Memory: Performance, knowledge and experience. *The European Journal of Cognitive Psychology*, 1(1), 3–26.

Przedruk za zgodą Psychology Press Ltd., Hove, UK.

Wprowadzenie	497
Credo psychologii poznawczej	499
Zachowanie i doświadczanie: doktryna zgodności	501
Poprzedzanie: nieuświadomione uczenie się	504
Amnezja źródła	506
Pamiętanie i wiedza	508
Lokalny przepływ krwi w mózgu a świadome doświadczanie pamiętania	510
Wiedza i doświadczanie	516
Podsumowanie	517
Literatura	518

15. CECHY PODOBIENSTWA

521

Tversky, A. (1977). Features of similarity. *Psychological Review*, 84, 327–352. Copyright © 1977 by the American Psychological Association.

Dopasowanie cech	524
Asymetria i skupienie uwagi	530
Wspólne i dystynktywne cechy	537
Podobieństwo w kontekście	540
Dyskusja	546
Bibliografia podstawowa	553
Literatura	554
Załącznik	555

16. BADANIA NAD PODOBIENSTWEM

558

Tversky, A., Gati, I. (1978). Studies in similarity. W: E. Rosch, B. B. Lloyd (red.), *Cognition and categorization* (s. 79–98).

Hillsdale, NJ: Erlbaum. Copyright © 1978 by Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Podobieństwo i różnica	560
Kierunkowość i asymetria	563
Wpływ kontekstu	569
Dyskusja	575
Literatura	578